

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 6.

V Ljubljani, 8. svečna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva. — Moderna šola. — Naš denarni zavod. — Stik z ljudstvom. — Beda našega kmeta. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Inserati.

Obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva.

III.

Dr. Fran Ilešič piše v svojem članku „Analiza in sinteza v našem narodnem življenju“, (Popotnik, I., str. 4): „Pustili smo stvar, da se ohrani oblika; obsodili smo se na duševno smrt, samo da obstoji sistem, ki se je zgradil odzgoraj.“

Te besede lahko obrne učiteljstvo nase. Dolga desetletja je puščalo učiteljstvo v nemar vprašanje o pravični regulaciji svojih plač. Medtem je vstajala stara oblika: izkoriščanje. Vse naše gosposke — od zadnjega krajnega šolskega sveta pa tja do naučnega ministrstva — so gledale v učitelju le pokornega slugo, ki mora na eni strani prenašati vse mogoče in nemogoče šikane, na drugi strani delati v šoli za žive in mrtve, da se mu je komaj mogoče oddahnilo pred mogočnim navalom vedno novih in silnejših zahtev, naredb in fermanov, na vseh koncih in krajih pa s svoji vred trpeti največje samozatajevanje in pomanjkanje. Samo toliko je ostajalo časa, da je bilo mogoče pasove trdnjše pritisniti k telesu.

Obsodili smo se na duševno smrt, samo da obstoji sistem: preden so pomrla naša telesa, je legla na duhove resignacija, obup; duši so omahnila krila. Kakor izgnanci v Sibiriji: delaj, da te prej ubije delo tudi telesno. — Vse, samo da obstoji sistem, ki so ga zgradili zgoraj: Zdaj, ker si mi suženj, a ne povprašuj po plačilu! — Prav po načinu velikih kapitalistov in tvorničarjev, ki so do zadnjih let sesali delavstvu vse zdrave sokove, da je njim rastel kapital in da se je dvigala v trpinu odporna sila.

Ves naš ljudskošolski ustroj je zasnovan tako, da takoj prestane njegovo funkcioniranje, čim dene učiteljstvo roke navskriž in vzklikne: Sedaj pa naj uče in vzgajajo vaši paragrafi! — Delo in uspeh sta zavisna od nas samih. Vsa liberalnost novega šolskega zakona in vsa pobožnost novega učnega in šolskega reda ne pomakneta naše kulture niti za las višje, ako ne stori učiteljstvo svoje dolžnosti. Tega se učiteljstvo zaveda, ker ve, da je zaradi ljudstva, ki ga naj šola, uči in vzgaja. A ker učiteljstvo eksistuje, se zaveda tudi dolžnosti, ki jih ima samo nasproti sebi!

Vsaka sila rodi protisilo. V večnem boju za obstanek — doslej ni imelo učiteljstvo niti enega svetlega trenutka — se je

dvigalo in dvigalo v učiteljstvu ogorčenje proti tistim, ki ga izkoriščajo, proti tistim, ki jima služi, in proti tistim, ki ga zamenjajo, tolažijo z obljubami in mu otežujejo obupni položaj z lažmi in obrekovanji. Prišlo je sicer pozno, a prišlo je vendarle sredstvo, ki vzravna k tlom pritiskanega trpina, ga prepoji z voljo in zato z močjo, da se dvigne in ozre tjakaj, odkoder prihajajo ukazi — prišlo je spoštovanje do samega sebe. Užaljeni čut človeškega dostojanstva zahteva, da pustimo obliko in ohranimo stvar, da se obsodimo na življenje in staremo sistem, ki so ga zgradili odzgoraj — sistem izkoriščanja na eni in sistem brezpravnosti na drugi strani!

Kar smo govorili doslej o obupnem položaju učiteljstva in o vzrokih tega položaja, je vse gola in neovržna resnica. Resnica je, da nismo tega položaja zakrivali sami, ampak da so ga zakrivali oni, ki imajo usodo učiteljstva in šolstva v rokah, zakrivali zategadelj, ker se niso ozirali na jasna zakonita določila, temveč so jih trdovratno prezirali, kakor so tudi prezirali vse dosedanje naše prošnje in klice po odpomoči; resnica je, da je sedanji položaj učiteljstva nevdržljiv, ker bije zakonu, pravici, humaniteti in splošnemu socialnemu stanju neusmiljeno v lice; in resnica je, da je tako neutemeljeno in nezakonito preziranje tega važnega stanu zbudilo v naših vrstah največje in najsplošnejše ogorčenje, ker je to preziranje očitna žalitev poštenega in od šolskih gosposk ugodno ocenjenega dela; naposled pa je tudi resnica, da tako zapostavljanje in izrabljanje zbuja mržno do dela in srd do delodajalca. Vse to je resnica, tako sveta in žalostna, da je ne more odreči živa duša! Ako to poudarjamo glasno in brezobzirno, služimo samo resnici, hčerki božji, ako pa bi govorili drugače, bi grdo in nesramno lagali sebi in drugim. Konstatovanje golih dejstev ne more demoralizovati nas, ker se ne zavedamo nobene krivde, razen te, da smo predolgo pohlevno prenašali svoj obupni položaj!

Morda pa imamo le kje v kakem uredniškem kotu skrit namen, da hočemo s konstatovanjem svete in žalostne resnice koga disgustirati, disgustirati celo kakega veljaka, naklonjenega našemu stanju?! Ne! Ker poznamo rane na našem telesu, kažemo nanje, da bi jih videli tudi drugi in jih ozdravili.

V prvi vrsti so poklicani v to veljaki, ker imajo moč in dolžnost. Ker so sprejeli razne mandate, so sprejeli tudi dolžnosti, ki so zvezane z njimi. In izpolnjevanje teh sprejetih dolžnosti je njih sveta dolžnost, kakor je izpolnjevanje naših dolžnosti naša sveta dolžnost. To je vendar popolnoma jasno. In da je ravno skrb za dobro šolstvo ena prvih in najvažnejših skrbi, je od vseh veljakov vseh strank in vseh narodov programatično potrjena istina. In da je prvi pogoj dobremu šolstvu gmotno dobro podprto in neodvisno učiteljstvo, je takisto resnica, ki jo beremo v vsakem programu vsake stranke. A sedaj pride zopet trditev, ki je ni mogoče ovreči: Vse to priznavanje tega in onega je — žalibog — zgolj teoretično, vsa ta ljubezen do učiteljstva in šolstva je bila doslej — žalibog — zgolj platonska. Kdor pride in nam dokaže, da ni to res, takoj prekličemo svojo trditev! Dokler pa ni nikogar, ki bi nas preveril, da se varamo, moramo vztrajati pri svojih trditvah, ker ne čemo in ne moremo lagati.

„Treba je časih pogled obrniti od vseh ‚sitnih‘ vsakdanjosti, pa upreti oči v daljavo; treba je poleg notranje tudi vnanje politike . . . vnanje politike odpora na eno stran in bratstva na drugo stran . . .“ Tako govori dr. Fran Ilešič v imenovanem članku (str. 6). — Resnično! Ali živimo mi samo zase in za sedanje dni? Ali nimamo dolžnosti tudi nasproti tistim, ki pridejo za nami? Ali ni naša dolžnost, da se pobrigamo za povzdigo šolstva in svojega stanu zategadelj, da ima od tega korist človeštvo, narod? Kaj bo lepše plačilo našemu delu — ali blagoslov ali kletev generacij, ki pridejo na naša mesta, ali blagoslov ali kletev, ali rast ali propadanje naroda, ki mlad zavlađa na zemlji svojih očetov? Delo sedanjih dni ima izvor v preteklosti in upanje do uspehov v bodočnosti. Žalostna preteklost nam je ustvarila bojvito sedanost, od bodočnosti zahtevamo pravice, nič protekcije, nič nezasluzenega, same in gole pravice! Verjemite: sedanji naš rod bi ne imel dosti od še tako sijajne regulacije plač, ker smo vsi od prenapornega dela in zaradi premajhnih gmotnih sredstev telesno ubiti in duševno izmučeni: štatistika smrtnih slučajev govori, da ima smrt med vsemi stanovi v učiteljskem stanu najbogatejšo žrtev!

Poglejte samo v učiteljske rodovine! Ali se nam ne krói srce ob teh pogledih? Sedmero otrok in žena in mož — pa s t o k r o n na mesec! Za Boga, kje pa je umetnik, ki bi lahko izhajal s tem denarjem in ne kričal na vseh devetero grl po boljši plači?! Ali bi ne bili mi, ki vodimo ta list, pravi izdajalci svojega stanu, ako bi ne klicali na ves glas, da je t a k položaj sramota za današnji vek in da imajo velik in neodpusten greh na vesti tisti, ki so krivi tega položaja?!

Pri najboljši volji in pri vsi pohlevnosti ni drugače mogoče, nego da vstane proti takim razmeram odpor. Še žival se brani, pa bi se ne človek!

Že v prvem članku smo povedali, da se vse na svetu draži, samo učiteljske plače ostajajo na isti stopnji, da ni mogoče vzdržati vspeledja z rastočimi cenami najpotrebnejših živil in oblačil. A s splošno draginjo se večja neprestanost tudi delo, službeno in izvenslužbeno, da je razlika med plačo, delom in izdatki na vse strani in v vseh primerih neprimerno velika in da ni na noben način mogoče vzdržati ravnovesja med prejemki in izdatki in da ni mogoče govoriti o enakem razmerju med pravicami in dolžnostmi. Kdo more torej braniti ali celo zameriti učiteljstvu, da sili njega odpor proti takim razmeram vedno bolj na dan? Mi tega ne moremo! Ne! Naša dolžnost je celo, da še bolj razvzemamo to vnanjo politiko odpora, da zvedó ljudje, kako je naš faktični položaj. To na eni strani! Na drugi strani pa je to naša dolžnost tudi zato, ker s tem pospešujemo vnanjo politiko bratstva, da pridobimo zase simpatije vseh pravičnih ljudi, da bodo vedeli ceniti naše delo, uvaževati naš položaj in hoteli dati učiteljstvu to, kar je njegovega, torej ne samo delo in delo in delo, ampak tudi plačilo!

To je torej tisto naše prismojeno hujskanje, ki govori o njem naš prijatelj Janko Žirovnik v zadnji številki tega lista. In zatorej bomo delali tudi vbodoče enako resno, ker živimo v resnih časih.

K današnjemu sklepu samo še to, kar pravi moderni socialist Dietzjen: „Die vielseitig . . . unerquicklichen Verhält-

Moderna šola.

Utopija iz Devete dežele.

Poročal na učit. večeru v Ljubljani Karel Wider.

(Dalje.)

Odšla sva na vrt, ki je bil jako velik in lep. Približno v sredi so bila štiri šolska poslopja, vsako z dvema razredoma, in sicer vsako kakih 100 korakov oddaljeno od drugega. Obednice in kuhinje so bile daleč proč od šol. Na nasprotni strani pa so bile spalnice. Ves vrt pa je bil razdeljen v gredice, le en del je bil izpremenjen v park s senčnatimi stezicami.

Tu sem sva se napotila. Sicer nisem imel več dosti časa, ako sem hotel priti v pravem času domov v nebesa; bilo je namreč še zgodaj spomladi in dnevi še kratki, pot v mojo nebeško domačijo pa dolga, torej se mi je bilo treba podvizati, posebno ker se mi bo treba vračati sedaj od zemlje navzgor in ne vem, če pojde to tudi tako hitro in lahko, kakor je šlo navzdol.

Bad bi pa zvedel od svojega kolege iz Devete dežele v „Šolskem listu“ kaj natančnejega. Ta uredba mi je bila povsem nova in zato sem hitel vprašati:

„Kaj pa je s „Šolskim listom“? Namen njegov mi ni jasen; najbrže sem prisostvoval premalo časa vašemu pouku.“

„Pričakoval sem, da pridete s tem vprašanjem“, mi odgovori, „saj takega lista nimajo menda dosedaj še nikjer na naši zemlji. Naj vam torej na kratko povem njegovo zgodovino in njegov pomen. Rodil se je iz potrebe. Tudi mi smo imeli prej za vsak posamezen predmet knjige. Te so stale mnogo denarja in so si bile vedno enake. Leto za letom so rabili učenci eno in isto knjigo, recimo berilo, ena cela generacija skoro je čitala ene in iste pripovedi in opise, mlajši otroci so jih znali že od starejših na pamet in pri njih razlagi ali čitanju ni bilo nikakega zanimanja. Vrhutega se je knjiga strgala ali izgubila, in treba je bilo kupiti nove, kar je stalo zopet mnogo denarja.

Kar pride nekemu učitelju naše dežele na misel, kaj, ko bi nadomestili knjige z listom, primernim otroškemu duševnemu obzorju. Malo zagovornikov je našla začetkoma ta izborna misel, temveč pa nasprotnikov. A vendar si je jela počasi pridobivati tal in ni minilo od tega 10 let, pa se je že uresničila. Za poizkušnjo so uvedli na nekaterih šolah „Šolski list“; ta poizkušnja se je obnesla izborna, in v par letih je bil ta list splošno uveden na vseh ljudskih šolah in vse knjige izbacnene iz naših šol. Nastala je sicer zaradi tega velika revolucija v šolstvu, a danes uvidi vsak prednost „Šolskega lista“ pred prejšnjimi knjigami in že se dela pri naši vladi na tem, da se temu slavnemu možu, ki nam je dal „Šolski list“, postavi na enem naših najlepših trgov v našem mestu krasen spomenik.“

nisse sind nichts Gewolltes, kein notwendig beharrendes Sein, sondern lediglich Gewordenes, etwas, was aus bestimmten früheren Verhältnissen und Geschehnissen als seinen Ursachen mit Notwendigkeit hervorgegangen ist. Geschehene Dinge sind zwar nicht zu ändern; zu ändern ist aber solch fortdauerndes Geschehen, welches in Zukunft nur Unheil im Gefolge haben muss!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca prosinca 1907 K 12.533.67.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Stik z ljudstvom.

(Dalje.)

7. Podrobno delo.

V zadnjem članku smo naglašali veliko važnost javnih knjižnic in javnih predavanj ter priporočali učiteljstvu, da naj ob takih prilikah stopi v zvezo z „Akademijo“ in „Prosveto“, ki bosta učiteljstvo pri tem delu za prosveto in probujo našega naroda gotovo dragevolje podpirali. Provročitelj in duša temu delu mora biti učitelj. Naš kmet rad posluša primerna predavanja, le treba mu je enega, ki ga ima za to navdušiti. Po našem mnenju je pa zato najbolj poklican v to ljudski učitelj, če se zaveda svojega zvanja med ljudstvom. Tok časa nas sili, da moramo stopiti iz šol ven — med ljudstvo, da ga poučimo o današnjem razbur-

kanem političkem življenju in vcepimo vanj nauke, ki sloni na njih napredek ljudstva v vsakem oziru. To je učiteljeva naloga in sveta dolžnost. Naš kmet je radoveden in jako rad sliši kaj novega iz časopisov, sam pa ne vzame vedno rad časopisa v roke. Zato pa zbiraj učitelj ob večernih urah ali pa ob nedeljah in praznikih ukaželjno ljudstvo okolo sebe ter mu prebiraj novine, razkladaj tujko in pojasnuj po potrebi smisel čtiva, da se mu na ta način zbudi in pokrepi zanimanje za čitanje časopisov. V krajih pa, kjer je poleg učitelja tudi še več drugih omikanih mož, naj se s pomočjo teh osnujejo bralni krožki. Na ta način izobrazujejo ljudstvo omikanci v Zagorski čitalnici na Notranjskem. Duša vsemu temu gibanju in delovanju je pa tamošnji nadučitelj, ki ima poleg tega tudi svoj pevski zbor, sodeluje pri mlekarni, prireja roditeljske sestanke in primerne gledališke predstave. Poleg tega pa izvršuje tudi v šoli do skrajnosti natančno svoje dolžnosti. Tak učitelj, ki tako deluje med ljudstvom, zasluži v polnem pomenu besede ime ljudskega učitelja. Zato pravimo: Pojdi in stori tudi ti tako!

Pri prilikah, ko poučujemo ljudstvo o tem ali onem, mu vcepiljamo vedno tudi ljubezen do šole in spoštovanje do učiteljstva. To pa učitelju, ki na tak način deluje, kakor smo pravkar povedali, ni težko dognati. Tak učitelj zagnusi ljudstvu tudi prav izlehka take časopise, ki so šoli in učiteljstvu sovražni. Imena teh listov nam ni treba navajati, saj jih vsakdo predobro pozna; bojkotujmo jih na vsi črti ter odpirajmo ljudstvu oči pred temivolko, ki hujskajo nevedno ljudstvo zoper šolo in učiteljstvo ter pohujšujejo našo mladino.

Zadnji čas se je začelo naše preprosto ljudstvo že samo organizovati ter se združuje v „kmetijskih“ in „agrarnih strankah“. Učiteljstvu svetujemo, da sodeluje pri snovanju takih strank. To delo ne bo pretežavno, ker prihaja naš kmet bolj in bolj do spoznanja, da so ga izrabljale vse dosedanje stranke le v svoje sebične namene. Nobena naših sedanjih strank ni imela in nima pravega srca za ljudstvo, ker ni nobena skrbela, da bi se ljudstvo zadostno izobrazilo. Klerikalna stranka je že v principu

„Pri nas ne časte tako takih učiteljev, kakor jih pri vas“, pripomnim z žalostnim glasom. „Takega učitelja bi pri nas proglasili za norea“.

„Tudi pri vas pridejo do spoznanja, da zasluži tudi učitelj priznanje“.

„Povejte mi, gospod kolega, kaj v notranji uredbi tega lista. Morda propagiram v svoji domovini misel šol. lista, četudi se izpostavam nevarnosti priti v blaznico“. Seveda sem se moral zateči zopet k laži, a upam, da se mi to ne šteje v greh.

„Šolski list je urejen slično drugim večjim političkim dnevnikom. Ima glavnega urednika in 4 podurednike. Vsi ti so vzeti iz učit. stanu. Ti urejajo list, ki izhaja vsak mesec dvakrat in sicer za vsak razred posebna izdaja. Ker so pri nas vse ljudske šole petrazredne, in to bodisi v glavnem mestu ali v zadnjem gorskem kotu, zato je za ljudske šole pet različnih izdaj. Za prvi razred začne seveda izhajati list šele tedaj, kadar že poznajo otroci nekaj črk. Ima tudi ilustracije. Vsaka številka prinaša potrebno snov iz raznih učnih strok; tako razen dnevnih novic, pravljic in resničnih zgodb tudi opise krajev in dežel, povesti iz domače in tuje zgodovine, opise iz živalstva, rastlinstva i. t. d. Vse to pa primerno stopnji nazorja otroškega duha in pa primerno etnemu času po nekem gotovem redu, odobrenem od deželne učiteljske skupščine. Ker dobe učenci vsakih štirinajst dni nov list v roke, se ni bati nezanimanja pri pouku, njihov duh

dobiva redno nove še neznane hrane, privadijo se opazovati življenje, privadijo pa tudi čitanju listov. Narod, ki dandanes ne čita mnogo dobrih časopisov, je izgubljen. Knjige, posebno leposlovne, sladkor življenja, dnevni list, poln novic, novih iznajdb, slik iz socialnega življenja, tak list je pa sol življenja. In soli je životu potreba bolj kakor sladkorja. Tako vzgajamo mi mladino za življenje“.

Medtem sva prišla do konca vrta in se obrnila na nasprotno stran.

Kar zaslišim od daleč lepo ubrano petje.

Obstojim in poslušam. Ko utihne petje, vprašam svojega cicerona:

„Kako učite petje in kdaj pojete?“

„Pevskih ur — samoobsebi umevno — nimamo. Pojemo, kadar nanese prilika in kadar smo veseli. Največ pa pojemo pod milim nebom. Pojemo samo narodne pesmi, ker so te lahke in lepe; umetne pa samo take, ki so se popolnoma udomačile med narodom. Imamo tudi posebne vrste narodnih pesmi, ki jih pojemo pri igrah in plesih. Tudi plešemo namreč, in ples in igre nam deloma nadomestujejo telovadbo“.

„Apropos“, mu prestrižem govor, „vaših telovadnic še nisem videl. V tako vzorni deželi imate gotovo tudi vzorno urejene telovadnice“.

(Konec.)

proti ljudski naobrazbi, liberalna stranka je pa to delo za ljudstvo lahkomišelno zanemarjala; zato učiteljstvu opetovano priporočamo, da podpira naše ljudstvo pri ustanavljanju kmetijskih in agrarnih strank.

V dosego tega namena naj se pa učiteljstvo oklene listov, ki zagovarjajo take stranke, sodeluje pri teh listih ter jih razširja med ljudstvom. Kar je primernih in zanimivih novic iz dotičnega kraja, jih učiteljstvo priobčuj v teh listih. S takimi novicami se pridobiva ljudstvo najlaglje za list. Oseben in razžaljiv pa v teh dopisih ne sme nihče biti; tudi proti političnemu nasprotniku ne. Listi, ki jih učiteljstvu prav toplo priporočamo v sotrudstvo in podporo, so: Notranjec, Gorenjec, Posavska straža, Narodni List i. dr. Kdor čita te liste, pride kmalu do prepričanja, da sloni njih program na absolutnem delu v korist in blagor ljudstva, dočim naša dnevnikarja tirata le preveč gnusno osebno politiko ter podita tem potom tudi svoje pristaše od sebe. Zadnji čas ni bil tudi prav nič boljši „Naš List“. Imenovani lokalni listi pa vsi podpirajo šolstvo in zagovarjajo učiteljstvo, dočim „Slovenec“ šolstvo zametuje in napada učiteljstvo.

Torej, tovariši, le v stik z ljudstvom potom pozitivnega dela!

(Dalje.)

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Beda našega kmeta.

Spisal V. Strmšek.

V preteklem letu je „Učiteljski Tovariš“ razmislil tudi vprašanje, kako naj bi učiteljstvo pripomoglo k napredku kmetijstva. Ta članek sem spisal zato, da pokažem, kako se učiteljstvo zanima za to vprašanje.

* * *

Vednoinvedno slišimo tožbe o bedi in o propadajočem kmetijskem stanu, dan zadnem čitamo in slišimo klice: „Kmetu se mora pomagati!“

Tuintam odpade pač tudi za kmeta kaka drobtinica od zakonodajne mize, a še ta je največkrat zanj neprebavna in mu torej nič ali malo zaleže. Imamo pač mnogo teoretičnih svetovalecev tudi na tem polju, a malo praktičnih delavcev, ki bi sami poizkusili, kar drugim priporočajo in ukazujejo. Večina teh svetovalecev niti ne verjame v kmetijsko bedo ter misli, da so vse take tožbe pretirane. Kako bi pa tudi mogel biti ubožen tak človek, ki ima svoje posestvo, svojo hišo, svojo živino, ki pridela doma vse, kar potrebuje. Tistih par krajcarjev davka pa že zmore, ako le hoče. Tako misli pač mnogo onih, ki odločujejo usodo kmetu. Če jim izkušamo ugovarjati, pa pravijo: „Naj pa omeji svoje stroške, naj živi skromnejše, naj ne trosi toliko za obleko itd.“ Kakšno ogorčenje pa jih še prevzame, če vidijo n. pr. kakšno kmetijsko gostijo! Kako zamerijo kmetu vsak najmanjši priboljšek, a sami zase pa zahtevajo šumne in drage veselice, krasna stanovanja, mehke vozove, izbrane pojedine, šampanjca itd., a zraven pa še vedno tožijo, da ne morejo izhajati s svojimi ogromnimi dohodki.

Taki ljudje pač ne spravijo s sveta kmetijske bede, ker ne verujejo vanjo, dokler le oni dobivajo svoj živež, dokler gledajo obdelano polje, dokler bodo še naše vasi obljudene.

Mi pa, ki živimo vedno med preprostim ljudstvom ter poznamo njegovo delovanje in nehanje, mi pač verujemo v to bedo, saj jo vidimo vsak dan v vsi njeni možnostih. Mi vidimo, kako se trudi marsikateri kmet od zore do mraka, dan-

zadnem, letozaletom, a nima, da bi si oskrbel dostojno bivališče zase in za svoje, ne more kupiti sebi in svojem primerne obleke, niti jim privoščiti zdravniške pomoči, kadar je treba. Mi vidimo, kako gledajo tuintam ti onemogli siromaki smrti v obraz, njim ni pomagati, ker ni denarja. Rubežnik je navaden gost, dokler je kaj rubiti, potem pa gre kmetija na boben, rodovina pa gre s trebuchom za kruhom.

Res še ni povsod tako žalostno, a skoraj povsod gre rakovo pot, in če tega nazadovanja ne ustavimo, bo uničen v doglednem času kmetijski stan.

Da kolikortoliko pripomoremo k ozdravljenju te nevarne rane na našem najboljšem narodnem deblu, hočem tukaj nekoliko obširneje razpravljati o tej zadevi ter navesti svoje misli z namenom, da bi se tudi drugi oglašili in bi vsi skupaj dobili pot, katere se nam je držati, dokler je še čas. Treba bo namreč obširnega, trudapolnega po načrtu zasnovanega dela, ako naj doženo svojo smoter!

Vzroki kmetijske bede.

Pri posameznih kmetih je uboštvo zakrivilo pač mnogo in različnih vzrokov. Ti vzroki, ki izvirajo največkrat v osebnosti dotičnih gospodarjev, nas tukaj ne bodo dalje motili, kakor se tudi ne moremo ozirati na one, ki so se zaradi ugodnih razmer dokopali do lepe blaginje. Vedno so bili na svetu štedljivi in zapravljeni, marljivi in leni ljudje in bodo, dokler bo svet. Tukaj se hočemo ozirati na splošne vzroke, ki so odločilni za ves stan.

Če se ozremo v zgodovini nekoliko stoletij nazaj, vidimo, da je bil kmet le tlačan in suženj drugim stanovom. Bil je molzna krava raznim graščakom in vitezom. Vsi ti so ga molzli in so tirjali od njega: Daj, daj! A za njegovo usodo se niso pobrigali. Da so le oni dobili svoj del, kmet pa je živel kakor je mogel. Zase so ti stanovi pač preskrbeli udobno življenje in temeljitejšo naobrazbo, zase so izkoriščali napredek človeškega duha, a kmetu tega niso privoščili. Gorje celo onemu, ki bi si sam pripomogel do česa; kar hitro so mu pristigli peruti. Čim neumnější je bil kmet, tem ljubši jim je bil; so ga vsaj lažje molzli.

V takem tlačanstvu je živel in trpel naš kmet stoletja in stoletja, medtem ko so se drugi stanovi naobraževali in po svoje razvijali ter si pridobili vedno več pravic. Na ta način se je zgodilo, da so vsi stanovi napredovali v svojih strokah, kmet pa je zaostal. Dočim se n. pr. rekodelci okoriščajo z vsako iznajdbo in uravnavaajo svoje delo takoj po nji, obdeluje naš kmet svoje polje večinoma še tako, kakor sta storila to njegov ded in praded. Bazloček je samo ta, da pridela on zaradi izsesane zemlje mnogo manj, kakor so pridelali njegovi predniki, a potroši pa najmanj desetkrat več.

Zaradi večstoletnega tlačanstva in suženjstva se je zatrl v kmetu ves čut do napredka, tako, da še danes po strani gleda vsako izpremembo gospodarstva. Navajen je bil od nekdaj storiti le to, kar so mu ukazali. A ukazovali so mu vedno le eno in isto, vsaka samostalnost in novotarja se je zatirala, in tako je na naših kmetijah s časom takoreč vse okamenelo; vse se vrši še danes po starem načinu.

Hipoma pa so odpadle trde sponje: kmet je postal sam svoj in vsaj na papirju tudi istopraven z drugimi stanovom. A ta svoboda ga je našla čisto nepripravljenega. V trdem življenjskem boju je stal in stoji brez pravega orožja proti drugim stanovom; dasiravno skoraj najštevilnejši, mora vendar vedno stati na

strani, ko se drugi tlačijo h koritu, da si osigurajo svoje življenske potrebe. Vsem stanovom se je življenje podražilo, a samo pri kmetu opazujemo, da se stroški večajo, dohodki pa se manjšajo ali pa ostajajo vedno enaki.

Tok časa je potegnil tudi kmeta za seboj, in danes se mora tudi on vedno držati za žep. Tudi on ima danes mnogo potreb, ki jih njegovi predniki niso poznali, tudi on kupuje danes mnogo stvari, ki so jih poprej izdelovali doma, tudi on mora plačevati vse z gotovim denarjem. A plačevati mora posle in druge delavce mnogo dražje kot nekdanj, pšenico in druge pridelke prodaja ceneje.

Že ta kratek pregled nam kaže, da mora kmet nazadovati in da bo nazadoval, dokler ne spravi v pravi sklad svojih stroškov in dohodkov. Ker ni misliti, da bi se življenski stroški v bodočnosti zmanjšali, se morajo kmetu dohodki pomnožiti na ta ali oni način. V tem tiči edina rešitev kmetiškega stanu.

A zaman bi trobili to navadnemu kmetu na uho, on bi nas ne razumel, češ, saj delam kot črna živina, da ne morem huje, kako si hočem torej še pomnožiti dohodke. Kmet sam iz sebe še pač dolgo ne bo tako napredoval, da bi dohajal druge stanove. Pa je tudi naravno, da ne more doseči v desetletjih tega, kar so si pridobili drugi stanovi tekom stoletij.

Kmetu mora priti pomoč od drugod. Združiti se moramo vsi, ki imamo srce za naš najvažnejši delavni stan, a pomagati nam morata tudi dežela in država. Le z združenimi močmi podkrepimo kmeta, da bo zopet močan steber našega naroda.

Kako naj pomagamo kmetu?

Iz vsega dosedaj povedanega je razvidno, da je kmetu treba večje splošne, posebno pa še strokovne naobrazbe. Treba mu je torej vsestranskega pouka. Marsikdo se mi morda nasmeje in reče: „Pouka, pouka, kali? Le pojdite in učite ga, govorite mu dve ali tri ure, makar cele dneve o eni in isti stvari, on ostane vendar vedno pri svojem kopitu.“

Res, mnogo resnice je na tem. Vsakega kmeta se strokovnjaški pouk tudi res ne prime. A ne štejmo mu tega v zlo. Strokovnjaški pouk zahteva že pripravljena tla, zahteva precej obsežne splošne in jezikovne naobrazbe, ter živahnega duševnega delovanja, kar redko dobimo pri navadnem kmetu. Nadalje se pa on tudi rad drži nauka: „Bolje je: drži ga, kakor pa lovi ga“, zato rajše ostane pri svojem načinu obdelovanja, ki mu je znan in mu zagotavlja gotove, četudi ne posebno velike dohodke, in se ne spušča rad v drage poizkuse, dokler ne vidi uspehov. Gospodom, ki so dovršili kako srednjo in potem še kmetijsko šolo ter so v kmetijstvu, posebno pa še v prirodopisu in v kemiji dobro podkovani, je lahko uvesti novotarije, ker si morejo učinke matematično natančno naprej izračunati, a naš kmet s svojimi duševnimi zmožnostmi ne zmora tega. Strokovnjaški pouk je torej pri starejših kmetih skoraj brezuspešen, pa tudi ni priljubljen, kakor nam lahko potrdijo naši vrli potovalni učitelji. Starejši kmeti bi se učili le na zgledih. Če vidi tak kmet, da se je stvar drugod obnesla, se je poprime tudi on.

Če torej hočemo kmetu resnično pomagati, ne smemo misliti, da bodo to opravili potovalni učitelji in sploh ne smemo zvoda nastaviti šele pri starejših kmetih, t. j. pri sedanjih gospodarjih, iti moramo temveč mnogo nižje; začeti moramo tam, kjer začenjajo drugi stanovi, t. j. pri mladini. Le če

bomo začeli že pri otrokih, nam bo mogoče podati tudi kmetu precej temeljne splošne naobrazbe in le tedaj ga naučimo pravilno misliti in računati, česar mu je pač pred vsem treba.

Šele, ko ve vsak kmet, da se na zemlji nič ne zgodi brez prirodnega vzroka, ko bo vsak kmet iskal vsakemu pojavu vzrok ter bo primerjal vzroke in učinke, in ko bo vsak kmet znal dobro računati in štediti s svojimi pridelki, z denarjem, posebno pa še s časom in s svojimi močmi, se obrne njegovo stanje na boljše. Takrat pa bomo šele imeli primerno podlago za nadaljni strokovnjaški pouk.

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

III. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice „Učiteljskega konvikta“, r. z. z. o. z. v Ljubljani, se je vršil dne 2. februarja t. l. v Komenskega ulicah št. 17 po napovedanem dnevnem redu. Občni zbor je potrdil računski zaključek za poslovno leto 1906 v polnem obsegu. Živahna debata se je vnela pri predlogu o zvišanju obrestne mere za hranilne vloge na 5 %. Ker je upati, da bo zvišanje obrestne mere ugodno vplivalo na vlaganje od strani učiteljstva in društev, je predlog načelstva prodril. V načelstvo sta bila izvoljena tovariša Dimnik Jakob in Kecelj Alojzij, v nadzorništvo pa tovariš Wider Karel. Namestnikom v načelstvo sta bila izvoljena tovariša Furlan Jakob, in Simon Karel, v nadzorstvo pa tovariša Grm Franc in Smerdelj Anton. Volitev se je vršila po listkih in so bili imenovani izvoljeni soglasno. — V našem denarnem zavodu so doslej sledeča učiteljska društva vpisana kot zadružniki: Društvo za zgradbo „Učiteljskega konvikta“, Jubilejska samopomoč, Narodna šola, Učiteljsko vdovsko društvo, Zaveza, Jubilejsko društvo učiteljic, Slovensko učiteljsko društvo in okrajna učiteljska društva za Ljubljano, za kranjski, kočevski, novomeški, postojnski, brežiško-sevniški in mariborski okoliški okraj.

Ljubljansko učiteljsko društvo ima svoje redno mesečno zborovanje v soboto, dne 16. februarja, v hotelu „Južni kolodvor“. Na dnevnem redu je predavanje g. šolskega svetnika prof. dr. Janka Bezjaka „o Kernovi teoriji z ozirom na stavkovo analizo.“ (Nadaljevanje.) Začetek ob osmih zvečer. Gosti dobro došli.

Ljubljansko učiteljsko društvo je imelo 30. januarja t. l. svoj izredno dobro obiskan letni občni zbor v hotelu „Južni kolodvor“. Predsednik Jakob Dimnik pozdravi presrečno vse navzoče, posebno profesorja dr. Fr. Ilešiča, ki tako rad prihiti v našo sredo, strokovnega učitelja Iv. Bernota, poročevalca „Slovenskega Naroda“ in „Slovenca“, predstavi magistratnega zastopnika g. Jančigaja, ter otvori zborovanje.

Tajnik K. Wider poroča sledeče o odborovem delovanju v minolem letu. Na lanskem občnem zboru se je izvolil sledeči odbor: predsednik Jakob Dimnik, podpredsednica Marija Maroutova, tajnik Karel Wider, blagajničarka Olga Kobau, odborniki Jakob Furlan, Vendelin Sadar in Karel Javoršek. Odbor se je v svojih sejah posvetoval v raznih društvenih zadevah in odposlal k glavnemu zborovanju „Zaveze“ v Šoštanj kot svoja zastopnika društvenega tajnika in odbornika Vend. Sadarja. Posebno važnost je polagal dosedanji odbor na učiteljske večere, ki jih je priredil štiri v minolem letu in pridobil zanje razne predavatelje, in sicer: 2. maja: Fr. Črnagoj (Razdeljen in nerazdeljen pouk) in K. Wider (Učiteljevo delovanje izven šole); 23. maja Janko Likar (Novi šolski in učni red); 5. decembra K. Wider (Moderna šola); 16. januarja letos šolski svetnik profesor dr. Fr. Bezjak (Teorija Kernove metode v stavku in stavkovih členih). Tudi za nastopivše društveno leto je že preskrbel odbor predavatelje, in sicer bodo predavali: šolski svetnik Fr. Bezjak (nadaljevanje teorije o Kernovi metodi), prof. Macher, prof. dr. Fr. Ilešič in K. Wider (nadaljevanje „Moderne šole“). Iz tega jasno sledi, da je storil društveni odbor v minolem letu in preskrbel tudi za bodoče vse po svojih močeh, da združi ljubljansko učiteljstvo na večernih

sestankih, na katerih jim nudi raznega razvedrila ter na ta način goji kolegialnost, ki jo v Ljubljani vzlic vsem društvenim vabilom še vedno krvavo pogrešamo. A žal, ta klic ni našel pri ljubljanskem učitelstvu pravega odmeva; ostala je zvesta le izbrana četa in upamo, da ostane tudi v naprej.

V dokaz premale zavednosti ljublj. učiteljstva je navedel tajnik nekatere podatke glede naročnikov na „Učit. Tovariša“. Izmed učiteljstva na ljubljanskih mestnih šolah je naročenih na „Učit. Tovariša“ 31 učiteljev in le 6 učiteljic, nenaročenih pa 8 učiteljev in 25 učiteljic. Posebno glede učiteljic so številke žalostne. In vendar hočejo imeti enake pravice z nami!

O denarnem stanju poroča blagajničarka Olga Kobau. Dohodki 150 K, izdatki 64 K 24 v. Pregledovalcem računov so bili izvoljeni J. Likar in učiteljici Kalinova in Šornova. Pregledani računi so bili v najlepšem redu. Člarnarina se določi vnovič na 2 K letno.

Na predlog blagajničarke se sklene, pošiljati starim društvenikom pobiralno polo, in sicer začetkom meseca marca, nove društvenike pa je vabiti v društvo s povabilno polo.

Pri volitvi novega odbora se izvoli na predlog J. Režka ves stari odbor.

Pri slučajnostih predlaga J. Likar, da bi se bolj gojila kolegialnost in bi se učitelji združevali tudi v takih večerih, kadar ni učiteljskih zborovanj.

Predsednik Jak. Dimnik poudarja, da odbor itak dovolj skrbi za društvene sestanke. Pozivlja pa tov. J. Likarja, da naj prične akcijo v bolj tesno združenje ljubljanskega učiteljstva.

Ker se nihče izmed navzočih ne oglasi več k besedi, se zahvali predsednik navzočim za udeležbo in zaključil občni zbor.

Po občnem zboru je govoril tov. K. Wider o šolskem redu, ki ga ima sestaviti vse ljubljansko učiteljstvo. Stavil je navzočim sledeče vprašanje v razgovor in sklepanje:

Ali se napravi šolski red tudi za učitelje? Ali se tudi razredni red (spravljanje zvezkov, obleke itd.) privzame v šolski red? Ali spada tu sem tudi red v cerkvi pri pevskih vajah? Kdaj naj se začne dopoldanski pouk v nižjih razredih, ob 8. ali 9. uri? Ali se naj uvede nerazdeljen pouk? Se li tudi naredbe glede nalezljivih boleznih vzamejo v šolski red? Ali se sestavi tudi disciplinarni red?

Pri vsakem izmed teh vprašanj se je vnela obširna debata, ki so se je udeležili prof. dr. Ilešič, Marija Maroutova, Olga Kobauvova, L. Jelenc, Fr. Skulj, Iv. Bernot in drugi. Iz vse debate je bilo razviditi, da se ljubljansko učiteljstvo resno zanima za dano nalogo in jo hoče tudi temeljito rešiti. Sklenilo se je: šolski red velja le za učence in njih starše; učitelj imej v razredih prosto roko in skrbi po svoji najboljši moči za red; red v cerkvi naj določijo kateheti; dopoldanski pouk se pričenej brezizjemno ob 8 uri; uvedi se nerazdeljen pouk, v kolikor je mogoče; naredbe glede nalezljivih boleznih naj sestavi mestni fizikat; disciplinarni red se sestavi, v kolikor je potreben k šolskemu redu.

Sklenilo se je še, da sestavi poročevalec šolski red po teh podatkih; preden ga predloži uradni učiteljski skupščini v potrditev, se bo o njem obravnavalo še enkrat na učiteljskem zborovanju, ki se skliče v ta namen.

Na to zaključil predsednik zanimivo debato o šolskem redu.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer ima svoj redni občni zbor po običajnem vzporedju in s predavanjem v četrtek, dne 14. svečna 1907. Odbor prosi za polnoštevilno udeležitev.

Učiteljsko društvo za laški okraj ima v nedeljo, dne 17. svečna 1907., ob 10. uri dopoldne v novem šolskem poslopiju na Hrastniku svoj občni zbor. — Dnevni red: 1. Odobrenje zapisnika zadnjega glavnega zborovanja. 2. Društvene zadeve (med drugim potrjenje pravnega reda). 3. Določitev knjig in časnikov, na katere se bo društvo naročilo. 4. Kmetovo stališče nasproti novim šolskim počitnicam. Predava g. Janko Sorčan. 5. Slučajnosti: a) iz šolske prakse, b) iz vprašalne škrinjice. 6. Razni predlogi in nasveti. — Ta dan se vrši ob deveti uri predpoldne odborova seja, ob poldeseti uri pa sestane pevcev in pevka. Udeleženci zborovanja naj se zglase

pismeno vsaj dan poprej zaradi obeda pri društvenem tajniku Milošu Rošuvu v Hrastniku. Na obilno udeležbo vabi prav vljudno odbor.

Književnost in umetnost.

Vabilo družbe sv. Mohorja. Družba sv. Mohorja stopa pred Slovence s srčnim vabilom k prav obilemu pristopu. Kakor kaže „Glasnik“ v zadnjem družbinem koledarju, je število novovpisanih udov v „zlatih bukvah“ doseglo častno število 267.194, in družba je od časa svoje ustanovitve sem razposlala samo svojim redno vpisanim udom 10.800.934 knjig.

Slovinci! Ali nas te številke ne vzpodbujajo k nadaljni vztrajnosti, k vedno novemu napredku? Zato veljaj i za to leto: Kdor le more, pristopi k družbi sv. Mohorja! Zvesti ji ostanite vsi stari udje, pridobite si pa tudi še prav mnogo novih. Zlasti po mnogih naših društvih naj bi se pričela prav živahna agitacija za družbo sv. Mohorja! Čim večje bo število udov, tem uspešneje bo mogla družba izvrševati svoje delo za verski, narodni, kulturni napredek Slovencev! — S posebno prošnjo se zopet obračamo do č. gg. poverjenikov, da prevzamejo tudi letos svoje sicer težavno, a toli koristno in zaslužno delo ter družbi dovedejo čim največ starih in novih udov!

Književni dar za l. 1907 je ta-le:

1. „Zgodbe sv. pisma“, 14. snopič. V tem snopiču bo podal Slovincem dobro znani pisatelj dr. J. E. Krek prevod in razlago „Dejanje apostolov“. — „Zgodbe“ so kakor po vsebini tako po slikah Slovincem tako dobro znane, da jih pač ni treba več priporočati! Naj bi nam ohranile stare, in privabile prav mnogo novih udov!

2. „Pamet in vera“. III. zvezek. Spisal J. M. Seigerschmied. — Prejšnja dva zvezka tega temeljitega dela sta si pridobila mnogo priznanja. Gotovo bo tudi tretji zadovoljil čitatelje. Poljudno, znanstveno-temeljito obravnava vprašanja: „Očetova podoba“, „Odkod in čemu?“ „Nevidni svet“, „Prevažna vprašanja“, „Osodepolni padec“.

3. „Umni čebelar“. 1. snopič. Spisal Fr. Lakmayer. Ljuba prijateljica je slovenskim oratarjem, pa tudi drugim čebelarjem. Čebelarstvo je zadnja leta zelo napredovalo in čebelarji so od družbe že mnogokrat zahtevali poučno knjigo o tej stroki. Letos jo podamo! Spisal je to delo priznani strokovnjak-čebelar in gotovo bo ustregla širšim krogom.

4. „Življenja trnjeva pot“, se imenuje lepa povest, katero po resnični zgodbi iz polupreteklega časa Mohorjanom pripoveduje znani slovenski pisatelj Jos. Kostanjevec.

5. „Slovenske Večernice“, 59. zvezek, bodo tudi podale lepega pripovednega berila. Že stara, a vedno priljubljena znanka so „Večernice“ Slovincem, in bodo to ostale gotovo tudi za bodoče.

6. „Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1908.“ Naš koledar je Slovincem istotako že star znanec! Potrudili se bomo, da bo kolikor mogoče zanimiv, pa tudi kratkočasen.

Evo, to Vam je književni dar, ki ga letos podaja družba sv. Mohorja! Na Vas, dragi Slovinci je, da s čim najobilnejšim pristopom k družbi poskrbite za to, da se te knjige čim največ razširijo med narod!

Nabiralne pole z denarjem naj se odboru dopošljajo do dne 5. marca. Mnogo truda, sitnosti in nepotrebnih stroškov provzročajo nam tisti, ki nam ne dopošljejo ob pravem času udnine!

Posamezne ude in take kraje, ki nimajo 15 udov, pa prijazno opozarjamo, da morajo po družbenih pravilih letnini (2 kroni) dodati še 40 vinarjev za opravilne stroške, namreč za zavoj, spremnico s kolekom, delo itd. Seveda morajo potem poštnino, ki znaša veliko več, še sami plačati. Isto velja tudi za posamezne pošiljatve.

Mili Bog naj blagoslovi naše delo in geslo za Mohorjevo družbo ostani: „Ne nazaj in navzdol, marveč vselej naprej in navzgor!“

V Celovcu, dne 30. prosinca 1907. Odbor.

Izdajavec. Zgodovinska povest iz turških časov. Spisal F. V. Slemenik. Str. 130. — L. 1873 je izdala Družba sv. Mohorja, ki je takrat štela 21.892 udov, poljudno povest „Izdajavec“, ki je pri bralcih našla mnogo priznanja. Večkrat se je izrekla želja, naj se knjiga ponatisne, ker bo dobro došla čitajočemu občinstvu. Družba je tej želji ustregla in „Izdajavec“ je sedaj izšel v drugem natisku. Povest je lepo zasnovana, polna iskrenega domoljublja in jako zanimiva. Toplo jo priporočamo! Stane mehko vezana za ude 80 vin., za neude in po bukvarnah 1 K, po pošti 20 vin. več. — Družba sv. Mohorja bo izdala zanaprej tudi druge ponatisne prej izdanih, sedaj že redkih povesti itd.

Politiški pregled.

* **Razpust državnega zbora.** „Wiener Zeitung“ priobčuje cesarski patent z dne 30. januarija, ki razpušča poslansko zbornico. V neuradnem delu piše isti list: V uradnem delu tega lista je priobčen ces. patent, ki razpušča poslansko zbornico. Z novimi volitvami, ki se bodo vršile na podlagi splošne in enake volilne pravice, se pričinja nova doba v notranji zgodovini Avstrije. Dočim so se v drugih državah odstranjevale predprave v volilnem pravu večinoma ob hudih in dolgo trajajočih notranjih pretresanjih ali pa ob vnanjih zapletkih, je Avstrija podala dokaz za notranjo življenjsko silo države in uresničila obljubo njenega temeljnega zakona, da so pred zakonom vsi državljani enaki. — V trenutku torej, ko bo na dobljenih podlagah zgrajena nova hiša, je dolžnost vlade, da svetuje in da naslovi na volilce besedo o posebni važnosti predstojajočih volitev. Vsi državljani bodo imeli odslej enak vpliv na zakonodajo države in na javne stvari. Politiška enakopravnost odstrani vsako ločitev med državo in ljudstvom, zveže oba v enoto. Sedaj ne more več naprej obstojati tolikokrat priljubljena razločitev, da prepušča parlament vladi skrb za državo ter si pridržuje zastopstvo posameznih posebnih želj prebivalstva. Ne le državna korist, ampak tudi korist posameznega državljanu zahteva, da preneha ta umetna ločitev. Z enako volilno pravico je postala država obča last vseh državljanov, in pasti mora razločitev med državno in ljudsko potrebo, ki je napravila toliko zmešnjave. — V razmerju, kakor je državno zastopstvo postalo ljudska stvar, morajo tudi zastopniki ljudstva vršiti svojo dolžnost nasproti državi. Vsak volilec hoče zadovoljiti svojim političnim, gospodarskim, kulturnim in narodnim potrebam. Ne sme pa pozabiti, da mora izvoljenec imeti in znati izenačiti te posebne želje z željami vseh drugih, da doseže na ta način, kar je prikladno in možno. Zato so pa le sposobni možje, ki umevajo, da je namen parlamenta pozitivno delo, koristno državi in ljudstvu, možje, ki ne vidijo svojega poklica le v tem, da ugajajo svojim volilecem z dvomljivimi sredstvi. Na take može obrnejo volileci svojo pozornost, ako hočejo imeti splošno spoštovan parlament. — Zlasti naj pamtijo volileci, da mora tvoriti danes gospodarska blaginja in socialna skrb pravo jedro. Čimdaljebolj določajo razmerja med posameznimi narodi gospodarsko-politiška vprašanja. Čimdaljebolj stopa v ospredje gospodarska politika interesov, in za tem razvojem ne smemo zaostati. Bogati prirodni zakladi Avstrije še niso izkoriščeni. Naše poljedelstvo se hoče obdržati proti mogočnemu tekmovanju, naša ojačajoča se industrija zahteva svoj delež na sijajnem razvoju svetovnega gospodarstva, naša velerazvita obrt si hoče zagotoviti podlage častnega obstanka. — Prihodnji državni zbor bo moral, in to bo ena njegovih najvažnejših nalog, razvijati gospodarsko in socialno politiko, ki jo bo vodil enotni duh. Zato so pa potrebni možje, ki bodo z marljivostjo in znanostjo reševali te probleme; možje modri in pravični; možje, ki ljubijo svoj narod, a hočejo vendar sodelovati, da se uvede narodni mir, ki razvije vse sile naše države. — Razprava o volilni reformi je že podala lep začetek za kompromis v narodnih vprašanjih, po tej poti treba je korakati dalje. — Vlada razpiše čimprej nove volitve, ker ve, da je treba nadaljevati parlamentarno delovanje. Med tem časom pa ne bo mirovala, marveč izdela zakonske načrte, ki bodo pripravi pospeševati javno blaginjo ter pripravi tudi gospodarska sredstva, da more država mirno gledati v bodoči razvoj. Avstrija potrebuje zaradi svoje sestave večjih moči nego katera druga država.

* **Zveza katoliških poslancev.** V zadnjih dneh pred zaključkom parlamenta so imeli katoliški poslanci različnih skupin, kakor javljajo z Dunaja, zaupna posvetovanja, na katerih se je razpravljalo o zvezi katoliško-konservativnih elementov v bodoči zbornici. Teh posvetovanj so se udeležili zastopniki krščanskih socialistov, centruma, feudalnih veleposestnikov, jugoslovanskega (Šušteršičevega) kluba in centumske skupine Poljakov. Nova organizacija naj bi bila na nepolitiški podlagi ter bi imela namen, da postopa zveza složno v vseh verskih in kulturnih vprašanjih, v kolikor pride pri tem v poštev katoliška cerkev. Po mnenju nekega klerikalnega voditelja ni izključeno, da pristane v novi zbornici polovica članov na načela nove organizacije.

* **Koncentracija čeških strank.** Iz Prage poročajo: Češki narodni svet je objavil, da se češke politične stranke niso mogle zediniti glede skupnega postopanja pri bodočih državno-zborskih volitvah in zato da smatra narodni svet vso akcijo za koncentracijo kakor dovršeno. Nadalje izjavlja narodni svet, da se ne udeleži več nikakih pogajanj glede združitve čeških strank, marveč, da prepušča to posameznim strankam, naj same sklepajo pri bodočih državnozborskih volitvah volilne zveze.

* **Odprava smrtne kazni v Črni gori.** Iz Cetinja poročajo, da nameravajo v Črni gori odpraviti smrtno kazen. Zadeva je izročena v proučevanje ministru za pravosodje.

* **Amerika.** Razmere med Zedinjenimi državami v Severni Ameriki in Japonskem so napete. Japonci zahtevajo z vso odločnostjo, da naj se njihovim otrokom v Ameriki (posebno v Kaliforniji) dovoli zahajati z belimi otroki v iste javne šole. Američani se temu upirajo. Japonci so pa dali nekaj ultimatum — in da ne pride morda zaradi tega do vojske, bo ameriška vlada prisiljena preklicati svoje naredbe proti Japoncem.

Vestnik.

Zborovanje štajerskega učiteljstva se je izvršilo dne 2. t. m. v Gradcu nepričakovano veličastno. Okrog dvetisoč učiteljev in učiteljic se je zbralo v prostrani Štefanijini dvorani v poslopju štajerske hranilnice. Navzoča sta bila oba deželna ljudskošolska nadzornika Tumlircz in Končnik, dalje dva deželna odbornika Robič in Hoffmann-Wellenhof ter deželni poslanci Wastian, Krebs, Burger, Einspiener, Daniel, Stallner, Feyrer, Rokitsansky in Radansky. Od slovenskih listov so poslali na zborovanje svoje poročevalce „Učiteljski Tovarish“, „Domovina“ in „Narodni List“. Predsedoval je Holzer, prvi podpredsednik je bil Gradišnik. Edina točka vzporeda je bila: „Obupni položaj učiteljstva in zahteva k od pomoči“. Glavni poročevalec Gassarek je govoril imenitno. Njegov govor, ki je velezanimiv, priobčimo v prevodu. Naš poročevalec si ga je izprosil od govornika. K tej točki so še govorili Otter, mešč. učiteljica Wodiczka, učiteljica ženskih ročnih del Fettingerjeva in mešč. učitelj Herz. Vsi predlogi so bili sprejeti soglasno. Vladalo je nepopisno navdušenje. Razni poslanci in drugi prijatelji učiteljstva so poslali pozdravna pisma in brzojavke, med temi tudi uredništvo našega lista. Natučno poročilo objavimo prihodnjič.

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo „Učiteljskega konvikta“ so darovali: Vesela družba v Fleischmannovi gostilnici v Metliki 4 K (poslala gđ. Pavla Fleischmannova v Metliki).

Poročil se je tovariš Rudolf Pleskovič, c. kr. učitelj v Idriji, z gđ. Marico Črčkovo, c. kr. učiteljico ravnatam. Čestitamo! — Poročila se je gđ. Antonija Jannochna, c. kr. učiteljica v Idriji, z g. Karlom Hajdukom, c. kr. adjunktom rudniške politične oblasti v Celovcu. Bilo srečno!

Umrla je v Št. Jerneju soproga nadučitelja tovariša Trosta, gospa Lina Trostova, roj. Bervarjeva. Iskreno sožalje! — Nekrolog priobčimo prihodnjič.

Imenovana je absolvirana učiteljska kandidatinja Ana Vavkova za provizorično učiteljico v Bučki, učiteljica Julijana Kocijančičeva pa za provizorično učiteljico v Studencu.

K poglavju o obupnem položaju ljudskošolskega učiteljstva smo prejeli tudi še te vrstice: Da ne boste mislili, da jaz ne vidim našega skrajno obupnega položaja, naj izpopolnim s par številkami podatke tovariša iz Istre v zadnjem „Tovarišu“ str. 57. — Na naši šoli je lani kot nadomestna učiteljica poučevala gospica, ki je imela zrelostno in sposobnostno izpričevalo. Ker ni bilo tu dobiti primerne stanovanja, se je še vsak dan vozila iz Ljubljane in v Ljubljano. Za svoje delo je dobivala mesečno 50 K. Moja kuharica pride na mesec v denarju na 20 K, hrana, stanovanje, perilo itd. je tudi vredno vsaj 1 K na dan, kar znese na mesec 30 K. Torej ima mesečno 50 K kakor nadomestna učiteljica. A moja kuharica ima lažje delo nego učiteljica, več in boljše hrane, kakor si jo mora učiteljica za tiste groše privoščiti, manj potroši za obleko in ima manj odgovornosti. Prav lahko si prihrani denarja za stara leta. Torej je odločno v boljšem položaju — čeprav ji ni bilo treba niti eno leto zastoj služiti — nego učiteljica, ki se je morala 12 let pridno učiti in prebiti težke izpite ter ves ta čas denar trošiti, t. j. kapital investirati. — Tistim, ki bi mi utegnili reči, da se mi ne godi tako slabo, če morem imeti tako drago kuharico, moram povedati, da je moja kuharica precej skromna, zakaj pri nas imajo po 20 K na mesec še tiste deklice, ki opravljajo krave. — Naši dninarji imajo po 3 K na dan, t. j. $6 \times 3 = 18$ K na teden, t. j. $4 \times 18 = 72$ K na mesec. Če se za tistih 22 K, ki jih ima na mesec več kot kaka pomožna učiteljica, zavaruje pri kaki zavarovalnici, tedaj bi užival čez 30 let bržkone lepšo pokojnino kakor pa kaka učiteljica. Kar izračunajte! Poleg tega pa s tistimi 50 K veliko lažje izhaja, kakor učiteljica s 100 K. On je že gosposko oblečen, če potroši $\frac{1}{3}$ od tega za obleko, kar mora potrošiti učiteljica, če hoče biti dostojna. Dninar ne potrebuje takorekoč nobenega vinarja za svoje nadaljno izobraževanje, medtem ko mora učiteljica trošiti za to desetake itd. itd. Toda dovolj! Ne bom razprezal te slike. Samo to naj omenim, da učitelji potrebujemo še veliko več nego naše kolegince, če hočemo tako nastopati in delati v človeški družbi, kakor zahteva svet od nas.*) To morajo uvideti vsi pametni in posebno še inteligentni ljudje. Očetje morajo videti, da le učitelj-možak more njihovim otrokom z besedo in zgledom vepiti kaj možatega. Hlapci morejo izrediti le — hlapčevske nature. In vprašam: kateri oče želi imeti svoje otroke izrejene in podučene samo za — hlapce?! — Zato sem prepričan, da morajo vsi zavedni očetje in sploh možje, ki jim je prihodnost našega naroda količkaj pri srcu, biti v tem edini, da je učitelja treba postaviti na tako gmotno podlago, da se bo brez skrbi za svoj vsakdanji kruh iz vse moči posvetil pravi (ne navidezni) krščanski vzgoji naše mladine. Zavedni očetje bodo prej ali slej imeli o tem besedo, ne pa tisti, ki nimajo otrok in torej ne morejo imeti tudi nobenega srca za družino.

Št. Vid, 3. svečna 1907.

Janko Žirovnik.

Sodba o „Učiteljskem Tovarišu“. „Učiteljski Glas“, glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“, ki izhaja po enkrat na mesec v Šibeniku, piše v 1. letošnji številki o našem listu doslovno: „Naša braća Slovenci pravo mogu da se ponose glasilom „Učitelj Tovariš“, koji ove godine navršuje četrdeset i sedmu od postanka. Po tome je on naj stariji slovenski list, koji je vazda bio neustrašiv branič slov. učiteljstva i narodu. On je sretno preturio mnoge neprilike, a sada u svojoj domovini i van nje uživa veliko poštovanje i ugled. List je rasturen po svima slojevima puka, pak je rado čitan i vigjen. Cijena mu je godišnja 8 K. Slovenci su tako dotjerali svoj jezik u pisanju, da ga mi moremo lako i bez natege razumjeti. Za to ovaj list može da bude pristupačan i našem učiteljstvu, koje će u njemu naući stručne spremne, pouke i zabave.“

Nadzornika obrtnih nadaljevalnih šol. Naučno ministrstvo je v sporazumu s trgovskim ministrstvom imenovalo za nadzornika obrtnih nadaljevalnih šol s slovenskim učnim jezikom v političkih okrajih Ljubljana (mesto), Ljubljana (okolica), Postojna, Kočevje, Logatec, Novo mesto in Črnomelj, kakor tudi obrtnih nadaljevalnih šol s slovenskim učnim jezikom na Primorskem, c. kr. ravnatelja umetno-obrtne strokovne šole v

*) Pri regulaciji učiteljskih plač stojimo mi na stališču popolne enakopravnosti. Uredn.

Ljubljani, Ivana Šubica, in za nadzornika obrtnih nadaljevalnih šol s slovenskim učnim jezikom v političkih okrajih Krško, Kranj, Litija, Radovljica in Kamnik, profesorja na imenovanem zavodu, Jožefa Vesela, in sicer oba od 1. februarja dalje za dobo treh let.

II. roditeljski večer, ki ga je priredil učiteljski zbor I. mestne šole v Ljubljani, se je obnesel zopet prav dobro. V prostorni telovadnici se je zbralo zopet blizu 300 poslušalcev, med katerimi so bili tudi g. ravnatelj Črnivec, g. magistratni svetnik Lah, g. sodni tajnik Milčinski, g. prof. dr. Žmavec i. dr. Večer je otvoril g. šolski vodja Dimnik s primernem nagovorom in pozdravom na vse prisotne. Na to je predaval g. katehet A. Čadež „o alkoholu z ozirom na mladino“. Predavanje je bilo jako zanimivo ter je žel g. predavatelj burno odobravanje od vseh prisotnih. Po končanem predavanju je zaključil šolski vodja večer z primernim povabilom na III. roditeljski večer, ki bo dne 9. marca in bo pri njem predaval tov. L. Jelenc o temi: „Kriva vzgoja otrok je slabih časov mati“. Nato se je pa vnel prav živahen razgovor s starši in učitelji o napredku in vedenju šolske mladine. Roditeljski večeri postajajo vedno bolj priljubljeni med ljudstvom. Tudi to je sad lenarjenja!

Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta v Postojni, dne 23. januarja 1907. Izza zadnje seje kurentnim potom rešene vloge — med drugimi, da se je občina Lože pri Vipavi izločila iz šolske občine Goče, ter da se je v Lozah, dne 1. prosinca 1907 za vasi Lože in Manče storila javna enorazredna ljudska šola, z odlokom c. kr. ministrstva za bogočastje in uk na priziv, ki so ga proti razsodbi c. kr. dež. šol. sveta vložili posestniki iz Lož in deželni odbor, da se je na tej šoli nastavila prov. učiteljica-voditeljica izprašana učiteljka kandidatka Josipina Vončičinova, da sta dobila prov. učitelj Anton Sebaher v Postojni trimesečni in prov. učiteljica Anica Fajdigova na Vrhpolju tritedenski dopust — oba zaradi bolezni, in da je za prihodnjo šestletno dobo kot zastopnik cerkve v okr. šol. svetu postojnskem imenovan dekan J. Gornik iz Postojne, se vzamejo na znanje. Učitelj I. Božič na Ubelskem dobi zaradi bolezni dopust do 16. julija 1907. Priziv nekega gospodarskega odseka zoper izvolitev kraj. šol. sveta se kot v zakonu neutemeljen zavrne. Učiteljici B. Bisailovi v Trnovem se pripozna 3. starostna doklada od 1. januarja t. l. dalje. Kraj. šol. nadzornikom se imenujejo, in sicer: za Lože grajščak Karel Mayer, za Jurišče posestnik Anton Šajn in za Šturje trg. Ant. Šapla. Končno se sestavijo vsvrho definitivnega nameščenja učnih mest v Dolenji vasi, Knežaku, Ostrožnembrdu, Postojni, Slapu, Šembijah in Trnovem tabele prosilcev. S.

Čebelarji v Bosni prirede meseca avgusta t. l. v kopaljšču lldže pri Sarajevu prvo čebelarsko razstavo za Bosno in Heregovino. Ta razstava utegne zanimati tudi naše tovariše čebelarje.

Namen svetega pisma. „Domoljub“ (leta 1906., št. 49) piše tako-le: „Pri razlaganju sveto-pisemskega popisovanja se nam je ozirati posebno na dve točki: da sveto pismo govori z verskega stališča in da je namenjeno neizobraženim Izraelcem.“ — Ta odkritosrčnost pove mnogo! „Lega nationale“ je l. 1906. nabrala v Dalmaciji lepo vsoto 39.960 K.

Razgled po šolskem svetu.

— **Meščanska šola v Ribnici.** Občinski odbor v Ribnici se je dne 25. pret. mes. bavil z vprašanjem o ustanovitvi meščanske šole. Ukreniti namerava vse potrebno, da dobe v Ribnici čimprej meščansko šolo.

— **Katoliško vseučilišče v Solnogradu.** Dne 29. januarja je bil v Solnogradu 24. občni zbor društva za ustanovitev katoliškega vseučilišča. Lansko leto je društvo nabralo 150.000 K. Vse imetje cenijo na 2.658.334 K. Do ustanovitve pa je še daleč, ker je dejal škof Katschthaler, da bi samo medicinska fakulteta stala 10.000.000 K.

— **Nikolaj Nilles.** V Inomostu je umrl profesor bogoslovja, dr. Nikolaj Nilles, v 72. letu storosti. Pokojnik je bil rodod iz Belgije. Pripadal je jezuitskemu redu ter je bil profesor cerkvenega prava na tamošnji bogoslovni fakulteti. Dr. Nilles

se je bavil tudi s proučevanjem slovanskega bogoslužja in s cerkvenimi zadevami vztočne cerkve.

— **Šolstvo na Španskem.** Na Španskem poučujejo od 6. do 9. ure zjutraj. Ostali del dneva je za poučevanje prevroč. Pouk sestoji v glavnem v čitanju in učenju na pamet. Letna plača nadučitelja znaša 850 do 950 frankov, plača elementarnega učitelja 560 frankov na leto. Čeprav je na Španskem življenje ceno, je vendar ta plača povsem beraška, ako se pomisli, da dobiva en matador na leto 135.000 frankov, a en torero 250.000 frankov in tudi pol milijona frankov. Vzrok temu je, ker na Španskem mislijo, da ni nauk potreben in da ne daje praktične koristi. Zato je pa tudi na Španskem še vedno 68 odstotkov analfabetov. — To je dovolj značilno za to klerikalno državo.

Priporočajte in širite naš list!

Listnica uredništva.

F. P. v Sv. L. Vaše pismo nam je šlo do srca. Pomilujemo Vas! To pismo bi moral brati tisti, ki ne soglaša z našim odločnim klčanjem po regulaciji plač. Ako dovolite, porabimo vsebino Vašega pisma, ker je pisano s srčno krvjo. — Vsem, tistim ki so nam poslali odgovore na notico „Prejeli smo in priobčujemo“, objavljeno v zadnjem listu, odgovarjamo, da teh odgovorov ne priobčimo, ker ne maramo začenjati osebne polemike. Svoje mnenje smo vsaj deloma obrazložili v današnjem uvodnem članku. Sicer pa je naše stališče že od prej popolnoma znano in jasno. Mi delamo iz globokega prepričanja in nas ne more nihče preveriti o nasprotnem. Tudi na zadnji napad „Domoljuba“ na vse učiteljstvo ne maramo odgovarjati, ker nečemo postati sirovi in prostaški kakor je ta umazanec. Dotičnega člankarja bi treba nagnati z gnilimi jajci in ga nabrisati s pasjim bičem. Poštenega govora ne razume. Sicer upamo, da bo dr. Žitnik, odgovorni urednik „Domoljubov“, sedaj previdnejši, ker ga več ne krije poslanska imuniteta. — Svoje somišljenike prosimo, naj v lastnem interesu širijo in priporočajo naš list.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 243.

Kranjsko.

(24) 1

V krškem okraju se razpisuje s tem učno mesto na štirirazredni ljudski šol v Št. Jerneju v začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 14. februarja 1907.

Na prepozno semkaj došle in nepravilno opremljene prošnje se ne ozira. C. kr. okr. šolski svet v Krškem, dne 1. februarja 1907.

Zahvala.

Potrti globoke žalosti zaradi nenadomestne vzor-žene, mile mamice, oziroma sestre in hčere, gospe

LINI TROST, roj. BERVAR,

nadučiteljeve soproge in učiteljice v Št. Jerneju,

nismo v stanu zahvaliti se vsakemu posameznemu za toliko tolažilnega sočutja, kakor za toliko darovanih lepih vencev ter za velikansko častno spremstvo k zadnjemu počitku. Tedaj si dovoljujemo izreči tem potom najiskrenejšo zahvalo: preč. duhovščini, bl. gosp. e. kr. okr. šol. nadzorniku Lj. Styasniju za pretresujoč nagrobni govor, slav. učiteljstvu krškega in novomeškega okraja za toliko udeležbo, posebno pa še domačim kolegom za njih požrtvovalnost ob tragični smrti, vsem ostalim rodbinam, prijateljem in znancem, ki so se nas spomnili v tem prežalostnem položaju. Hvala, hvala!

Št. Jernej-Rudolfovo, 5. februarja 1907.

(25) 1

Žalujoči rodovini
K. Trost-Bervar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“, registrovane zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče št. 4 × Ljubljana × Gradišče št. 4

priporoča slav. krajnim šolskim svetom, šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine

iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj.

Postrežba točna.

Tudi vse tiskovine za županstva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarvnem tisku.

Tiskanje muzikalij in časopisov.

(5) 12—2

|| Litografija. ||

Telefon št. 118.

Poštna hranilnica št. 76.307.

Ustanovljeno 1. 1832.

Zahtevajte ilustrovane cenike

Nestorji in dostojni učitelji

LAK za šolske table, **OLJE** proti prahu, pri-
črn in medel znano najboljše

prodaja (16) 50-4

Adolf Hauptmann,
prva kranjska tovarna oljnatih barv, firneža, laka
in steklarskega kleja
v Ljubljani.

G. ČADEŽ

Mestni trg št. 14
(poleg stare g. Urbančeve trgovine)
priporoča v veliki izberi

klobuke, cilindre in čepice;
tudi raznovrstno (1) 52-6
moško perilo, kravate itd.
po zmernih cenah.

Za gg. učitelje 10% popusta!

Ustanovljeno 1842. Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

(8) 52-6 tovarna oljnatih barv, laka in firneža
v Ljubljani, Miklošičeve ulice šte. 6
nasproti hotela „Union“
priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi
njiju priznано najboljši, črni, medli

lak za šolske table.

Naš denarni zavod.

(7) 24-3

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.— $\frac{1}{2}$ 7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali e. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4-32%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premienin, zemljiše in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljavi 20 h v poštinih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsaki 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sicer 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	18 " " " " 17 " " 6 " — " 18. " 3 " 56 "
C	24 " " " " 23 " " 4 " 50 " 24. " 4 " — "
D	38 " " " " 37 " " 3 " — " 38. " — " 66 "
E	46 " " " " 45 " " 2 " 50 " 46. " 1 " 81 "
F	60 " " " " 59 " " 2 " — " 60. " — " 70 "
G	70 " " " " 69 " " 1 " 75 " 70. " 1 " 42 "
H	85 " " " " 84 " " 1 " 50 " 85. " 1 " 26 "

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega
ulice šte. 17.

Ivan Jax in sin
Ljubljana,
Dunajska cesta št. 17.

(23) 12-1

Velika zaloga
dvokoles, šivalnih in
pisalnih strojev.

Ceniki zastoj in poštine prosto.

(19) 4

Poskusite
in priporočite
izdelke

Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastoj.

